

MÁRTÍROK EMLÉKNAPJA, 2023. június 4.

Mint minden évben, idén is két helyszínen emlékeztek meg a shoah nyíregyházi és Nyíregyháza környéki áldozatairól: 10 órától a holokauszt-emlékműnél, 11:30-tól pedig a zsidó temetőben.

Tarczy Gyula műsorközlő köszöntője után a – Bernstein Béla téri megemlékezés első mozzanataként – **Patai Kitti** gimnazista szavalta Turczi István Memento c. versét. „Tartsd számon őket: a szív nem archívumban őrzött üres kartoték” ... – figyelmeztetnek a költő szavai az áldozatokra való emlékezésre.

Dr. Kovács Ferenc Nyíregyháza MJV polgármestere is az emlékezés és az emlékeztetés fontosságát hangsúlyozta beszédében. „A veszteség ... mindannyiunké. A magyar zsidóságot ért gyötrelmeket az egész magyar nemzet hordozza. Az itt felállított holokauszt-emlékmű hivatott jelezni azt az úrt, ami a sok ezer ártatlan áldozat halála után maradt. S a mi feladatunk az, hogy emlékezzünk rájuk, azokra, akiknek halála hiábavaló volt. A mi feladatunk az, hogy ez a fajta ártó szándék, gyűlölet soha többé ne ismétlődhesen meg” – fogalmazta meg a mai és az eljövendő generációknak szóló üzenetet.

A polgármester szavai után a békéről szóló, tradicionális szombatköszöntő zsidó dalt szólaltatta meg **Morvai Renáta** klarinéton és **Girászín Gergő** gitáron.

Szerdócz Ervin, az Újpesti Zsidó Hitközség főrabijja meghatottsággal fejezte ki, hogy részt vehet a nyíregyházi megemlékezésen. Beszélt arról is, hogy miért válhatott éppen a zsidó nép a népek között áldozati bárányá, majd pedig az emlékezés ellentmondásos voltáról szólt, arról, hogy egyszerre jó és nem jó emlékezni. Nem jó, mert amire emlékezzünk, az már nincs; nem jó, mert az emlékezés büntudatot ébreszt; nem jó, mert precedenst teremt, hisz ami egyszer már megtörtént, az újra megtörténhet; nem jó, mert fölveti a kérdést, hogy ők miért nincsenek, és mi miért vagyunk; és nem jó azért sem, mert az emlékezés könnyeket fakaszt. Ugyanakkor mégis jó, mert együtt emlékezhetünk zsidók és nem zsidók. Felemelő, hogy együtt osztozunk a gyászban, és nem maradunk magunkra.

Az ünnepélyes megemlékezés befejezéseként a jelenlévő állami, egyházi és civil szervezetek képviselői, valamint a magánszemélyek elhelyezték az emlékmű lábánál a kegyelet virágait és köveit.

A Kótaji utcai zsidó temetőben gyászistentisztelettel emlékeztek a mártírokra, mely **Szerdócz Ervin** főrabbi imájával vette kezdetét.

Ezt követően **Fárber György**, a Nyíregyházi Zsidó Hitközség elnöke a megjelentek köszöntése után a nyíregyházi holokauszt szomorú eseményeit idézte föl.

Tóth Sándor nyugállományú ezredes, helytörténész szenvedélyes hangú szónoklatban jellemzte az egykori nyíregyházi zsidóság életének fényes, majd egyre sötétebb korszakait. Beszélt arról az időszakról, amikor ezt a várost „nemes veretű liberalizmusból” fakadó, mintaszerű zsidó-keresztény együttélés, együtt munkálkodás, felekezeti türelem jellemezte, mígnem az 1930-as évek végétől itt is megjelent a gyűlölet. Felidézte az 1944-es év tragikus történéseit, a nyíregyházi zsidóság pusztulását, s beszéde végén megfogalmazta, hogy mindezek minket is saját erkölcsi felelősségünkre figyelmeztetnek.

Szentí Tibor Nyíregyháza MJV Önkormányzatának képviselőjében szövegeket gyűjtöttek. Az 1944-ben történtek kapcsán többek közt így fogalmazott: „Ezt a ... gyűlöletet mint gyakorló keresztény ember sokáig nem tudtam meg-

érteni. Mégis, miért? Mégis, hogyan tehetett ez ember az emberrel? Hogy tudta mindezt végignézni Európa? És töredelmesen bevallom, évek múltán tudtam csak felismerni a fájó igazságot: a gyűlöletet nem lehet megérteni. Mint egy lopakodó betegség telepszik meg az ember szívében, és mérgezi meg elsőként gondolatainkat, majd bontakozik ki cselekedeteinkben.” Mindenkor tennünk kell a gyűlölet ellen szavainkkal és ha szükséges, tetteinkkel is!

Gáll Ottó, az Eötvös Károly Magyar–Izraeli Baráti Kör alelnöke megrendítő beszédét Heine 1820-ban megfogalmazott gondolata köré építette: „Ahol könyveket égetnek, ott végül embereket is égetni fognak.” A holokauszt nemcsak a zsidó nép tragédiája, hanem Magyarországé és az egész emberiségé. S nehéz megjelölni azt a dátumot, amikor elkezdődött – mondta. A washingtoni holokausztmúzeum 1933-ra, a náci párt hatalomra kerülésének évére teszi ezt a kezdetet, amikor Berlinben 20 ezer könyvet égettek el, mert a szellemiségük nem fért össze a náci eszmékkel. Döbbenetes, hogy ezután nem sok idő múlva, bekövetkezett az, amit Heine több mint száz évvel korábban a fent idézett mondatban megfogalmazott: embereket égettek el. A berlini könyvégetés emlékműve – egy földbe süllyesztett könyvtárszoba üres könyvespolcokkal – erre a szörnyű kezdetre és következményeire emlékeztet.

Bozorády András evangélikus lelkész először a nemrég elhunyt édesapjára emlékezett, aki minden évben eljött a mártírok napi gyászistentiszteletre, mert együtt akart lenni, együtt akart imádkozni az emlékezőkkel; eljött, hogy kifejezze együttérzését, és elmondja Isten vigasztaló ígését. Most Bozorády Zoltán lelkész úr fia is a jó pásztor vigasztaló szavait idézte Ezékiel próféta könyvéből: „Az elvesztettet megkeresem, az eltévedtet visszaterelem, a sérültet bekötözöm, a gyengét erősítem, a kővére és az erőkre vigyázok; úgy legeltetem őket, ahogy kell.”

A nyíregyházi gyökerekkel rendelkező **dr. Nógrádi Péter** a MAZSIHISZ küldöttként vett részt az emléknapon. Személyes hangú emlékezésében a nyíregyházi zsidók gettóba, később gyűjtőtáborokba való hurcolásának, végül bevagonírozásának embertelen körülményeiről, a végrehajtás lélektelen, kegyetlen voltáról beszélt, melybe telefonódott saját családjának tragédiája is. Emlékezése végén megrendülten, könnyeivel küszködve olvasta föl mártírhaltalt családtagjai névsorát...

Szerdócz Ervin főrabbi a szívhez szóló beszédek után kemény szavakat ígért záró beszédként. Keserű hangon szólt arról, hogy a fajvédők – általuk megfogalmazott céljaik szerint – annak idején csak azt akarták, hogy a zsidók a sok bolyongás után végre hazára leljenek. De nem találtak nekik helyet, mert ami kijárt nekik, az végül a füst lett... 79 év telt el azóta. Ma már nem élnek azok, akik elmondhatnák: ott voltam. Ezért nincs más lehetősége az embernek, mint a szó. A szó azonban nem alkalmas arra, hogy kimondja mindazt, amit az emberek átéltek. Az emlékezés mégis kötelesség, hiszen azt parancsba adta az Örökkévaló az Ő választott népének, a zsidó népnek.

A megemlékezés az áldozatokért mondott gyászimával és a közösen elmondott kaddissal zárult.

Szöveg és fotók: Urbán Terézia